

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Навчально-науковий інститут філології

Кафедра мов і літератур Близького та Середнього Сходу

Структурно-семантичні особливості арабських фразеологізмів

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»

студентки 4 курсу

спеціальності 035.060 Філологія (східні мови і літератури

(переклад включно, перша - арабська)

освітньої програми

«Східна мова (арабська) і література,

західноєвропейська мова та переклад»

Матіяш Тетяни Миколаївни

Науковий керівник:

асистент Кочержинський Ю. Ю.

Рецензент:

к. філол. н., доц. Сівков І.В.

«Допущено до захисту»

Протокол засідання кафедри мов і літератур

Близького та Середнього Сходу

Протокол № _ від _____.2023

Завідувач кафедри _____ О. Мазепов

КИЇВ- 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ	6
1.1. Історія розвитку фразеології як науки.....	6
1.2. Фразеологічні одиниці як предмет фразеології.....	8
1.3. Класифікація фразеологізмів	12
1.4. Специфіка перекладу фразеологічних одиниць.....	15
Висновки до першого розділу	20
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ	
АРАБСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ	21
2.1. Джерела походження арабських фразеологізмів	211
2.2. Структурно-семантичні особливості арабських фразеологізмів ...	24
2.3. Спільні та відмінні ознаки арабських та українських фразеологізмів.....	32
Висновки до другого розділу.....	34
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38

ВСТУП

Мова є одним з найважливіших соціальних явищ, яке впливає на усі аспекти життя людини. Вона є не лише засобом спілкування, а й має великий культурний, історичний та політичний вплив. Однією з важливих складових мови є фразеологізми, адже вони відображають специфічність мовленнєвого середовища, в якому вони вживаються, віддзеркалюють культурні та історичні аспекти суспільства, національні особливості та традиції народу. Вивчення фразеологізмів є важливою частиною мовознавства, адже таким чином ми не тільки поглиблюємо свої знання певної мови, але й наближаємося до розуміння менталітету певного народу, починаємо краще розуміти сенс і емоції, які люди закладають у фразеологізми.

Фразеологія - дисципліна мовознавства, яка з'явилась нещодавно в порівнянні з іншими лінгвістичними дисциплінами. Її вивченням займалися різні вчені, які розробили класифікації, систематизували фразеологічні одиниці в мовах, звернули увагу на їхнє функціонування у мові. Фразеологізми - це стійкі вирази, які використовуються в мовленні та літературі для забезпечення багатства та виразності мови. Вони є важливою частиною мови, що відображає культуру, історію та соціальні норми народу, який її використовує.

Основні усталені позиції з теми дослідження свідчать, що арабські фразеологізми мають багатий культурний та історичний контекст, що відображає особливості арабського світу. Вони використовуються у повсякденному спілкуванні, літературі, релігійних текстах та медіа, і вони можуть мати різні значення в залежності від контексту. Втім, дослідження цих аспектів лишилося недостатнім, що обумовлює необхідність подальшого вивчення цієї тематики.

Окрім цього, арабські фразеологізми також можуть представляти виклик для перекладу, оскільки вони часто мають відмінності в структурі та семантиці в порівнянні з фразеологізмами інших мов. Це може створювати труднощі для

перекладачів, що намагаються передати точне значення та нюанси арабських фразеологізмів.

Актуальність обраної теми полягає в необхідності дослідження неподільних стійких словосполучень, які можливо розтлумачити лише знаючи значення цілої ідіоми. Дослідження структурно-семантичних особливостей арабських фразеологізмів допоможе краще зрозуміти їхню будову та значення, а також з'ясувати, як вони використовуються в арабській мові. Фразеологізми є результатом тривалого розвитку мови і культури певної нації або групи народів, що відображають особливості їхнього мислення та пізнання світу, дослідження яких знайомить з лінгвокультурними особливостями того чи іншого етносу.

Метою дослідження є вивчення структурних та семантичних особливостей фразеологізмів у сучасній арабській мові.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Проаналізувати структурно-семантичні особливості вибраних арабських фразеологізмів.
2. Виявити та описати особливості вживання арабських фразеологізмів в мовленні.
3. Дослідити особливості перекладу арабських сталих виразів.

Об'єктом дослідження є масив арабських фразеологізмів.

Предмет дослідження - структурно-семантичні особливості обраних фразеологічних одиниць.

Наукова новизна дослідження полягає в систематичному вивченні структурно-семантичних особливостей арабських фразеологізмів, що дозволить розкрити їхню специфіку та значення у сучасній арабській мові. Дослідження арабських фразеологізмів має значний внесок у розвиток фразеології як

наукової дисципліни та сприяє поглибленню розуміння мовної культури арабського народу.

Практичне значення дослідження полягає у можливості прикладного застосування отриманих результатів. Розуміння структурно-семантичних особливостей арабських фразеологізмів сприятиме кращому засвоєнню арабської мови як іноземної, полегшить комунікацію та взаєморозуміння з носіями цієї мови. Крім того, результати дослідження можуть бути використані в лінгвістичних, культурологічних та перекладацьких дослідженнях, а також у викладанні арабської мови як іноземної.

У процесі роботи використано такі методи, як метод суцільної вибірки, структурно-семантичний аналіз фразеологічних одиниць, компаративний метод, емпіричний метод.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

1. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

1.1. Історія розвитку фразеології як науки.

Вивчення фразеології необхідне не лише для підвищення мовної компетенції, але й для розуміння культури й історії народу, що впливає на ефективність комунікації. Перш за все, стійкі словосполучення щоденно використовуються носіями мови. Знання фразеологізмів дозволяє збагачувати мовлення, робити його більш виразним і кольоровим.

В порівнянні з іншими розділами мовознавства, такими як лексикологія, граматики тощо, фразеологія вважається доволі молодою наукою, дослідження якої розпочалися наприкінці XIX – на початку XX століть. У деяких аспектах існує недостатній обсяг досліджень, таких як зіставне дослідження фразеології, процеси формування фраз, взаємозв'язок між фразеологією і контекстом, рівні аналізу фразеології у перекладознавстві [2, с. 5].

Стойкі словосполучення з'являлися в мові з давних-давен. Першими їх записували лексикографи, про що свідчить велика кількість словників, надалі дослідники та перекладачі зіткнулися з ними, перекладаючи літературні твори. Мовознавці розглядали фразеологізми, в контексті інших філологічних дисциплін, наприклад семантики чи синтаксису. Важливий внесок в розвиток фразеології зробив швейцарський мовознавець Шарль Баллі, який ввів термін *фразеологія*, однак не мав на увазі виділити її в окрему науку [27]. Вчений вперше обґрунтував систематизацію і характеристику фразеологізмів, а також необхідність розробки особливих шляхів їх вивчення [2, с. 21].

Що стосується необхідності вивчення фразеології як самостійної галузі мовознавства, то її висунув російський мовознавець Є. Д. Поліванов. Основи цього вже були сформовані в роботах видатних вчених тих часів, таких як О. О.

Потебня, І. Срезневський, О. О. Шахматов та інших. Він висунув ідею про необхідність створення спеціальної галузі мовознавства, яка б займалася вивченням неподільних словосполучень, що пізніше стали називатися фразеологічними одиницями. Також це питання активно порушував В. В. Виноградов, який зробив значний внесок в галузь фразеології, класифікувавши фразеологічні єдності за семантичними групами, що сприяло кращому розумінню їх структури та значення [5, с. 11]. Проте, на той час фразеологія все ще вважалася розділом лексикології, оскільки не були сформульовані чіткі критерії, які б могли підтвердити можливість її виокремлення як самостійної галузі мовознавства.

Цю ситуацію змінив Є. Д. Поліванов, який став одним з перших мовознавців, хто висловив ідею про самостійне вивчення фразеології, відокремлюючи її від лексикології. Після нього, Б. Ларін та О. Кунін продовжили розвиток цієї ідеї, активно відстоюючи думку про те, що фразеологія вже вийшла з рамок лексикології та заслуговує на статус окремої галузі мовознавства [5, с. 11].

Інтерес до вивчення ідіоматичних структур в арабістиці сягає багатьох століть. Функціонування ідіоматичних виразів засвідчено в текстах Корану та хадісів. Наявність великої кількості фразеологізмів в ранній арабській поезії та прозових текстах привернула увагу тогочасних філологів. Арабська мова зберегла значну кількість сталих виразів із різними структурами та значеннями, що відображають різноманітні аспекти арабської спадщини та повсякденного життя.

В арабських словниках і граматичних трактатах VIII ст., ми можемо побачити деякі коментарі, зосереджені головним чином на прислів'ях. В той період вчені вивчали стійкі словосполучення та фрази, надаючи їм різні назви, в основному використовуючи термін *مثال* – прислів'я або *عبارة* – фраза, вираз, наприклад *شرب الدهر عليه و أكل* (з'їсте і випите епохою) – щось дуже старе, забуте. Термін *مثال* був поширений серед класичних арабських лінгвістів, таких

як Абу Гіляль аль-Аскарі, Ібн Фаріс і аль-Саалабі, і був менш поширеним серед в працях інших філологів [34, с. 752].

Також широко вживаними були терміни «المماثلة تمثيل». Термін تمثيل також був популярний серед таких арабських мовознавців як Абд аль-Кахер аль-Джурджані, Ібн аль-Асір, Ібн Абі аль-Ісба та Ібн Хаджа аль-Хамаві. Термін المماثلة був менш поширеним, ніж попередні два терміни. Сучасні лінгвісти та критики використовують більше сорока восьми термінів для передачі поняття *ідіоматичний вираз* [39, с. 107].

Згадані терміни трактують *фразеологізм* як подібне до загального значення слова або групи слів, які складаються з одиниць, значення яких не можна вирахувати з його компонентів. Тобто, можна зробити висновок, що більшість арабських дослідників є прихильниками вузької теорії фразеології, яка буде згадана пізніше.

1.2. Фразеологічні одиниці як предмет фразеології

Предметом фразеології є вивчення фразеологічних одиниць як особливого класу лексичних одиниць, що мають властивості, що відокремлюють їх від звичайних слів.

У лінгвістиці дослідники мають різні визначення терміну *фразеологізм*. Розглянемо деякі інтерпретації цього терміну мовознавцями:

О. Кунін характеризує фразеологічні одиниці як стабільні комбінації слів, що мають повністю або частково змінене значення в порівнянні зі значенням окремих слів [15].

У «Літературознавчій енциклопедії» Ю. І. Коваліва згадується, що «фразеологізм — лексично неподільне, стійке у своєму складі, цілісне за значенням сполучення слів, що відтворюється у мові» [12, с. 546].

Розмарі Глезер характеризує фразеологізм як лексикалізоване словосполучення, що складається з двох або багатьох компонентів, та яке має

стійкість у синтаксичному і семантичному плані. Воно може бути ідіоматичним, мати конотації та виконувати емпатичну і підсилюючу роль у тексті. Вона виводить за межі фразеології прислів'я, які представлені реченнями.

О. С. Ахманова визначає термін *ідіома* як поєднання слів, яке демонструє унікальні синтаксичні та семантичні властивості певної мови. Крім того, ідіоми можна вважати синонімами фразеологічних одиниць. Зокрема, ідіоматичні фрази - це одиниці, які мають виразну стилістичну якість, сприяючи грайливості мови, гумору або навмисному перебільшенню. Фразеологічні одиниці, з іншого боку, визначаються як поєднання слів, де значення цілого переважає значення їхніх окремих частин. У результаті фразеологізми функціонують як еквівалент окремих слів у реченні [1, с. 161]

В. Архангельский надає наступне визначення фразеологізму: «Фразеологізм - це існуюча в мові постійна комбінація словесних знаків: гранична і цілісна; відтворювана в мовленні його носію; заснована на внутрішній залежності членів, що складається мінімально з двох строго визначених одиниць лексичного рівня, які знаходяться у відомій послідовності; граматично організована за існуючими або такими, що існували моделями словосполучень або речень; що має єдине значення, різною мірою комбінаторне у відношенні до значень словосполучених елементів, але стабільне у відношенні до означуваного або виражального» [2, с. 33]

На думку С. Єфремова, фразеологічні засоби мови включають в себе не тільки ідіоми, але й прислів'я і приказки, афоризми, крилаті рядки віршів, стійкі формули і звороти науково-термінологічного характеру, деякі канцелярські штампи, виробничо-технічні вирази та інші подібні вислови. Письменник користується усіма цими виразами, оскільки вони входять до системи мови, надають словосполученням особливого національного колориту та специфіки [2, с. 26].

Звідси випливає питання про вузьке та широке розуміння фразеології. Мовознавці, які досліджували фразеологізми, мали різні погляди на визначення об'єкту фразеології.

Частина вчених вважає, що фразеологізмами можна вважати лише ті стійкі словосполучення, які відповідають «еквівалентності слова». Як зазначав О. В. Кунін, підхід до фразеологізмів як до еквівалентів слів не допускає включення до фразеології цільнопредикативних зворотів (прислів'я, приказки та крилаті слова). Прихильники вузького розуміння фразеології (Н. М. Амосова, А. М. Бабкін, А. І. Смирницький та ін.) аргументують це тим, що вони відрізняються від фразеологічних одиниць своєю семантикою та синтаксичною структурою [2, с. 25].

Х. Касарес притримується такої думки: «...прислів'я не є лексичним фактом, що зводиться до єдиного концептуального еквівалента..., воно не є також сполученням слів, що одержують особливе значення при злитті у єдине понятійне ціле». Він зазначає, що приказки складають закінчені речення, в яких поєднуються щонайменше два поняття, і слова в них мають своє звичайне значення, будь то пряме або переносне, і не зазнають деформації у процесі утворення нової подільної лексичної єдності [2, с. 24].

Прихильників протилежної думки, яка полягає в тому, що фразеологія повинна вивчати всі сталі сполучення слів, звороти-речення набагато більше. Окрім номінативних одиниць, прихильники широкого розуміння фразеології (Л. П. Сміт, В. П. Жуков, В. Н. Телія, Н. М. Шанський) включають до предмета вивчення фразеології також всі стійкі вирази та комунікативні одиниці, тобто крилаті вирази, прислів'я, приказки, паремії тощо. Це призводить до того, що предмет фразеології розширюється за рахунок семантично перетворених стійких сполучень, які пов'язані не лише з окремим словом, але й з фразою.

Що стосується арабського світу, більшість лінгвістів підтримують вузьку ідею фразеології, постійно виносячи прислів'я в окрему категорію.

Деякі вчені стверджували, що і прислів'я, і фразеологічні вирази складаються з кількох слів. Прислів'я зазвичай передають мудрість, яка виражає загальну або вічну істину; фразеологічні вирази не мають цієї характеристики. Інші, однак, вказували, що існують різні види прислів'їв і що не всі вони призначені для передачі мудрості.

Ще однією особливістю, яка відрізняє прислів'я від фразеологічних виразів, є конкретність посилання, що міститься в останніх, на відміну від узагальненості перших. Наприклад, прислів'я *كل الطرق تؤدي إلى روما* (Всі дороги ведуть до Риму). Незважаючи на посилання на місто Рим, прислів'я не пов'язане з конкретним місцем, а використовується для вираження загальної ідеї про те, що існує багато різних способів досягти мети або вирішити проблему. На протиположність цьому, фразеологізми вимагають чіткого мовного посилання і конкретного контексту для того, щоб виконувати свою комунікативну функцію.

Таким чином, можемо зробити висновок, що серед мовознавців немає узгодженої думки щодо визначення фразеологізму та немає єдності у розумінні складу цих одиниць у мові.

У нашому дослідженні ми будемо дотримуватися широкого розуміння фразеології з ряду причин:

1. Більше можливостей для аналізу: Широке розуміння фразеології дозволяє включати в дослідження більший спектр стійких виразів, що сприяє глибшому та всебічному аналізу як структурних, так і семантичних особливостей мови.
2. Виявлення зв'язків між різними видами стійких виразів: Широке розуміння фразеології дозволяє виявляти зв'язки та взаємозв'язки між різними видами стійких виразів, що може сприяти кращому розумінню того, як мова відображає різні аспекти спілкування та думки людей.

1.3. Класифікація фразеологізмів

Незважаючи на «молодість» фразеології як науки, інтерес до неї зростав в геометричній прогресії. Одне з найбільш обговорюваних питань, навколо якого досі ведуться дискусії, є класифікація фразеологічних одиниць. Класифікація фразеологічного матеріалу передбачає наукову систематизацію, яка заснована на єдиному принципі та дозволяє відшукати загальні та відмінні ознаки між фразеологічними одиницями. Кожен вид класифікації повинен описуватися з однакових позицій та показувати наявність або відсутність конкретних ознак. За два століття безліч вчених класифікували фразеологічні одиниці за різноманітними ознаками (Ш. Баллі, В.Виноградов, Б. Ларін, О. Кунін, Н. Амосова, та інші).

Ш. Баллі вважається батьком теорії фразеології через те, що він у своїй праці "Французька стилістика" систематизував сполучення слів. У своїх дослідженнях він виділив чотири типи словосполучень: 1) вільні словосполучення, які можуть бути розібрані на окремі компоненти; 2) звичні поєднання - словосполучення зі значним ступенем свободи взаємозв'язку між компонентами, які можуть зазнавати деяких змін; 3) фразеологічні ряди - групи слів, які взаємодіють між собою та утворюють одну цілісну конструкцію, з можливістю переставляти компоненти; та 4) фразеологічні єдності - сполучення, в яких слова втратили своє первісне значення та утворюють нове цілісне поняття. Вчений зазначав, що він фокусується на визначенні орієнтирів для майбутніх досліджень, а не на створенні систематичної класифікації. У згаданій праці він знову звертається до питання класифікації фразеологізмів та подає тепер дві групи фразеологізмів: фразеологічні групи (звичайні сполучення) і фразеологічні єдності [2, с. 84].

Він називає фразеологічною групою таке словосполучення, у якому елементи як мають незалежність, так і певну близькість між собою. Це призводить до того, що група виглядає як щось знайоме і вже бачене, має чіткий контур та є враження звичності.

О. В. Кунін став першим вченим, який класифікував фразеологізми за їхніми структурно-семантичними особливостями: а) номінативні фразеологічні одиниці (словосполучення, що виконують у реченні номінативну функцію. Вчений також відносить сюди словосполучення з одним повнозначним словом); б) номінативно-комунікативні фразеологічні одиниці (дієслівні фразеологізми, які можуть бути перетворені в речення з присудком у пасивному стані); в) фразеологічні одиниці ні номінативного, ні комунікативного характеру (фразеологізми-вигуки). г) комунікативні фразеологічні одиниці. Більш того, класифікація, запропонована дослідником, містить підкласи та розряди, що ускладнює її практичне застосування [2, с. 93]

1. Номінативні фразеологічні одиниці:

أبو الهول - 'сфінкс'

ابن أوى - 'шакал'

2. Номінативно-комунікативні фразеологічні одиниці:

انقلب السحر على الساحر – чари повернулися проти чарівника

3. Фразеологічні одиниці ні номінативного, ні комунікативного характеру:

يا حسرة- ах, як шкода! (вигук, що виражає сум, розчарування або жаль)

4. Комунікативні фразеологічні одиниці:

عصفور في اليد خير من اثنين على الشجرة – птаха в руці, краще ніж дві в небі

Тематична класифікація. Вона розмежовує фразеологізми на позначення суттєвих понять у житті певної спільності людей. Тут можна виділити фразеологізми з ознакою позначення: а) фізичних явищ; б) психологічного стану; в) явищ сенсорної діяльності; г) манери поведінки т.д.

Функціонально-стильова класифікація. Така систематизація передбачає визначення належності фразеологічних одиниць до певних структур літературної мови: офіційно-ділового, публіцистичного, наукового та

художньо-белетристичного. Нечіткість граней між стилями зумовлює і нечіткість меж між самими фразеологізмами.

Класифікація з точки зору стилю. Розгляд фразеологізмів з лінгвостилістичної позиції вимагає специфічного упорядкування матеріалу. Проте, таке упорядкування не може стати основою для вивчення фразеологічного ресурсу, оскільки лінгвостилістична складова представляє собою інший рівень дослідження порівняно з загальнотеоретичним. Внаслідок цього, стилістичну класифікацію розглядають як додаткове уточнення основного типологічного розподілу фразеологізмів. Стилiстична класифікація відіграє важливу роль у процесі створення фразеологічних одиниць із мови-оригіналу на мову мети в рамках художнього перекладу [2, с. 97]

Що стосується власне арабських фразеологізмів, то їх часто ділять за такими класифікаціями:

1. Прикметникові, наприклад:

бути невинним - أيادٍ بيضاء

чорний ринок - السوق السوداء

2. Ідафні – найпопулярніша модель серед іменникових фразеологічних структур в арабській мові.

з порожніми руками, не мати нічого - صفر اليدين-

щось важливе, фундаментальне - حجر الزاوية-

важіль тиску, те, за допомогою чого можна кимось - أوراق الضغط -

маніпулювати

3. Іменникові, наприклад:

велика цяця, пуп Землі - أنفه في السماء-

пройти через складну ситуацію - الخروج من عنق الزجاجة-

гра з вогнем, щось ризикове - اللعب بالنار-

4. Дієслівні фразеологічні одиниці характеризуються різноманітними граматичними структурами, де ключовим компонентом є дієслово.

Вони відрізняються великою кольоровістю, як з погляду синтаксичної структури, так і з погляду особливостей та ступеня ідіоматичності. Переважання дієслівних фразеологічних одиниць можна пояснити тим, що дієслово є основою арабської морфології.

підняти білий прапор - رفع الراية البيضاء

поставити крапки над і - وضع النقط على الحروف

життя з чистого аркуша - فتح صفحة جديدة

5. Фразові:

від «а» до «я» - من الألف للياء

рівно, на рівних засадах - على قدم المساواة

в небезпеці - على كف عفريت

1.4. Специфіка перекладу фразеологічних одиниць

Переклад фразеологізмів – доволі проблематичний процес через їхні особливості, які залежать від культурного та мовного контексту. Фразеологізми рідко можна перекладати буквально, оскільки їхні значення не відповідають прямому значенню окремих слів.

Одна з найважливіших особливостей перекладу фразеологізмів полягає в збереженні їхнього стійкого виразового характеру та відтворення їхнього ідіоматичного значення. Це означає, що переклад фразеологізмів має передати їхню смислову точність, а також їхню структуру та внутрішні зв'язки. Багато вчених та дослідників займалися питанням перекладу фразеологічних одиниць. Серед них можна виділити таких науковців, як М. М. Шанський, В. В. Виноградов та Н. М. Амосова.

При перекладі фразеологізмів важливо враховувати культурний та історичний контекст. Фразеологізми часто містять в собі відтворення культурних та історичних звичаїв, традицій, релігійних обрядів, ідентичності та емоційно-експресивного характеру національної культури. Тому переклад

фразеологізмів вимагає знання культурного фону та особливостей мов оригіналу та перекладу.

Більшість вчених наступні способи перекладу фразеологізмів:

1. Фразеологічний еквівалент
2. Фразеологічні аналоги.
3. Дослівний переклад (калькування).
4. Описовий переклад.

Кожен з цих способів має як свої переваги, так і недоліки. Наприклад, при перекладі фразеологізмів повними еквівалентами виникає проблема неправильної передачі особливостей менталітету носіїв певної мови. Одне з вирішень цієї проблеми є дослівний переклад стійкого словосполучення та пояснення особливостей та семантичного значення в дужках задля збереження національних рис.

Під час перекладу фразеологізмів перекладачі мали б виконати три взаємопов'язані завдання, а саме розпізнати та інтерпретувати фразеологізм мови оригіналу, а потім знайти для нього відповідний еквівалент у мові перекладу. Визнати, що певна група слів становить ФО, було б досить легко у деяких випадках, наприклад (الاطرش في الزفة – як сліпий на весіллі, тобто той, що не знає, що робити). Як зазначає С. Пулман (тут і далі переклад наш – Т. М.): «Визнавши, що певна лексична фраза є фразеологізмом, перекладач спробує інтерпретувати її. У деяких випадках перекладач досягне успіху у своїй спробі, навіть якщо він не знайомий з нею, обробивши її як метафору» [35, с. 1]

Найбільшою проблемою є переклад фразеологізмів з національним компонентом, особливо якщо культури двох країн мають дуже різні особливості. Це стосується України та арабомовних країн. Переклад арабських фразеологізмів українською мовою є особливо складним, оскільки арабська мова має багато фразеологізмів, які мають культурну та релігійну специфіку,

або історичне тло. Розглянемо способи перекладу, які ми зазначали вище, детальніше:

1. Фразеологічний еквівалент: застосувати цей спосіб можна, коли фразеологічні одиниці обох мов мають однакову синтаксичну структуру, однакове буквальне та ідіоматичне значення, однакові лексичні компоненти (зазвичай цей метод перекладу застосовують до інтернаціональних висловів). Цей метод можна вважати найкращим для перекладу фразеологізмів, проте у більшості випадків він не діє, особливо коли дві мови, які беруть участь у перекладі, відрізняються в плані культур. Існує лише кілька еквівалентних ФО, подібних за своїм структурним і лексичним складом у таких парах мов, як українська та арабська, культури та мови яких дуже відрізняються. Наприклад, український фразеологізм «тіні своєї боятися» (бути дуже полохливим, боятися всього) і арабський фразеологізм يخاف من خياله (буквальне значення: він боїться своєї тіні) із загальним ідіоматичним значенням: «бути дуже лякливим» не мають відмінностей між ними. Те ж саме стосується ما تزرع تحصد أنك - що посієш, те й пожнеш (людина отримає той результат, на який працювала), حُبّ أعمى - любов сліпа, عقب أخيل - Ахіллесова п'ята. Таким чином, ці пари фразеологізмів демонструють повну еквівалентність.

2. Аналог: хоч цей метод менш точний, ніж перший, його можна вважати легшим, оскільки багато ФО, які мають однаковий семантичний зміст, але різні форми та лексичні одиниці, будуть наявні в різних мовах. Наприклад, арабський фразеологізм يقف مكتوف اليدين (сидіти зі зв'язаними руками) і український фразеологізм «сидіти, склавши руки» мають однакове значення (ледарювати, нічого не робити), проте використовують різні лексичні одиниці. В випадку з фразеологізмами з національним компонентом ситуація змінюється. Як зазначає Т. Задко: «У силу відмінностей ментальності, культури, світосприйняття і способу життя в

арабському та українському соціокультурному просторі часто зміна форми фразеологічної одиниці під час перекладу за допомогою способу фразеологічної аналогії полягає в зміні образності, відповідно, використання аналогії передбачає заміну національно забарвлених компонентів. Такий спосіб є особливо незамінним у тому випадку, коли через певні національні реалії у вихідному фразеологізмі він може бути неправильно сприйнятий реципієнтом через національно-культурні відмінності. Тобто, фразеологізм оригіналу передається практично тим самим фразеологізмом, але національна специфіка чи реалія, що може внести певний стилістичний дисонанс у текст перекладу, ніби «стирається» [9, с. 121]. Для вирішення цієї проблеми є кілька варіантів, один з них – відмовитися від передачі національного колориту. Наприклад, أرخص من التمر في البصرة (дешевший, ніж фініки в Басрі) перекласти як дуже дешевий.

3. Буквальний переклад: утворення нового фразеологізму, стратегія перекладу, за допомогою якої окремі елементи елемента мови-оригіналу перекладаються буквально. Дослівний переклад відображає спроби окремих перекладачів створити те, що вони сприйняли б як правильне перетворення слова. Слід зазначити, що оскільки фразеологізми переважно передають переносне значення, у переважній більшості випадків їх не можна буде перекладати буквально. Отже, використання дослівного перекладу як стратегії для перекладу фразеологічних одиниць завжди буде проблематичним. Саме з цієї причини перекладачів застерігають від використання дослівного перекладу, хоча цей метод не виключається повністю. Наприклад, تصدق ولا استمع ولا - слухай, але не вір. Лише в кількох випадках дослівний переклад може вписуватися в ідіоматичну систему арабської мови. Найважливіша вимога, яку необхідно виконати при буквальному перекладі ідіоми, - впевнитися, що елементи мови, на яку перекладають, повинні мати буквальный і переносний потенціал цієї ідіоми.

4. «Описовий переклад - передача фразеологічної одиниці арабської мови за допомогою вільних словосполучень українською. Описовий переклад використовується тоді, коли арабський фразеологізм не має ані відповідника, ані аналога в українській мові. У такому випадку здійснюється переклад не самої фразеологічної одиниці, а її значення. Використання описового способу перекладу зумовлене тим, що варіативність арабської мови, втілена в діалектичних формах, ментальність, наявність лексико-граматичних конструкцій, реалій та інших рис, притаманних лише арабській мові й культурі, спричиняють проблеми взаєморозуміння. Комунікація та переклад в таких умовах передусім передбачає володіння ґрунтовними «фоновими знаннями - знаннями реалій, національного менталітету, соціокультурного функціонування фразеологізмів в арабомовному просторі» [9, с. 122].

Дескриптивний метод перекладу полягає в використанні різних засобів, таких як пояснення, опис та вільні словосполучення, для чіткого й адекватного передавання сенсу арабського фразеологізму. У процесі описового перекладу відображається головний зміст фразеологічного виразу, хоча образність і насиченість можуть зазнати втрат. Для того щоб точно передати сутність фразеологізму, перекладач має розуміти текст, контекст та стійкий вираз з точки зору філософських і світоглядних поглядів, а також враховувати арабський менталітет та культурно-історичні особливості.

Вибір перекладачем конкретних стратегій перекладу фразеологізму у певному тексті буде визначатися декількома факторами, включаючи тип вихідного тексту, його жанр, стиль, контекст, у якому використана ФО, мета перекладу та його цільова аудиторія [24].

Висновки до першого розділу

Отже, фразеологія – наука, яка зацікавила вчених з давних пір, проте її розвиток розпочався відносно нещодавно. Західні та арабські вчені використовують різні терміни для позначення фразеологічної одиниці.

Фразеологізм - це стійкий вираз, який має переносне значення та складається з декількох слів. На думку певної групи вчених, фразеологізмами можна вважати лише ті стійкі словосполучення, які відповідають «еквівалентності слова». Прихильників протилежної думки, тобто що фразеологія повинна вивчати всі сталі сполуки слів, звороти-речення набагато більше. Хоч фразеологія зацікавила вчених не так давно, вже було зроблено багато класифікацій за різними ознаками: структурно-семантичними особливостями, функціонально-стильовими характеристиками, тощо.

У процесі перекладу фразеологізмів можна застосовувати різні методи, такі як фразеологічний еквівалент, буквальний переклад та описовий переклад. Фразеологічний еквівалент можна використовувати у випадках, коли фразеологічні одиниці обох мов мають однакову синтаксичну структуру та ідентичне значення. Однак у багатьох випадках цей метод не працює через культурну розбіжність мов. Буквальний переклад можна застосовувати для окремих елементів фразеологізму, але оскільки фразеологізми мають переносне значення, цей метод не завжди є ефективним. Описовий переклад відображає головний зміст фразеологічного виразу, але може призвести до втрати образності та насиченості. Переклад фразеологізмів вимагає знання культурного фону та особливостей мов оригіналу та перекладу.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АРАБСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

2.1. Джерела походження арабських фразеологізмів

Суть фразеологічних одиниць полягає в тому, що в результаті впливу різних суспільних процесів, таких як соціально-побутові, політичні та інші явища, певні вирази у мові поступово отримують додаткове значення. Це нове значення надається сталим виразам відповідно до нового контексту. При цьому первинне значення виразу може бути повністю втрачено. Таким чином, фразеологізми перетворюються на вид вторинної номінації.

Отже, немає сумніву, що у минулому всі фразеологічні одиниці були словосполученнями. Завдяки безперервному використанню таких словосполучень у переносному сенсі, вони поступово набувають статусу усталених фразеологізмів та відкладаються в пам'яті людей з іншим значенням, ніж його компоненти окремо.

Утворення фразеологізмів – складний процес, що потребує час задля того, щоб ці одиниці стали стійкими і неподільними. Н. М. Амосова наголошує на тому, що «фразеологізм ніколи не виникає в мові одразу, шляхом миттєвого якісного перетворення змінного сполучення в стійке»; це - процес поступового переходу від простої повторюваності змінного сполучення до необхідної стабілізації його мовленевим узусом» [2, с. 73]

Фразеологічні одиниці не мають авторів (або принаймні їх практично неможливо зафіксувати), проте іноді вдається дослідити джерело їхнього походження. Арабські фразеологізми мають різні джерела походження. Є запозичені фразеологічні одиниці, а є суто арабські, які виникають з народної мудрості, історії, релігії, літератури, міфів та легенд, природних явищ та повсякденного життя. Ці джерела відображають культурні, історичні та релігійні особливості арабського світу. Розглянемо деякі з джерел походження фразеологізмів:

1. Відомо, що Коран є священною книгою для всіх арабомовних країн та мусульман. Багато фразеологічних виразів мають своє походження у Священному Корані. [34, с. 756]. Наприклад, розглянемо фразу العنكبوت بيت. Цей фразеологізм означає нестабільну або хитку ситуацію, те, що може легко розвалитися. Вперше цей фразеологізм було вжито в сурі 29, де говориться:

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لِبَيْتِ
العنكبوت لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

«Ті, хто обрали собі покровителів крім Аллаха, схожі на павука, що зіткнув собі дім. Дійсно, найхиткіший дім – це дім павука. Якби вони тільки знали!»

2. Другим ключовим джерелом фразеологізмів є хадіси – висловлювання Пророка Мухаммада. Вони стали основою для формування арабської мови, культури та віри і зіграли важливу роль у розвитку арабських фразеологічних одиниць. Один з фразеологізмів, який бере свій початок в хадісах, це جناح بعوضة - цей вираз використовується для опису незначних або неважливих речей. Хадіс каже, що Аллах не звертає уваги на дії людини, якщо вони не більше за "комарине крило".

3. Деякі фразеологізми походять з арабських класичних джерел. Наприклад, بنات العين дочки ока, тобто «сльози», вперше було вжито в поемі, а після певного періоду часу став ідіоматичним виразом [43, с. 906].

4. Як і інші мови, арабська отримала певну кількість фразеологізмів з інших мов, шляхом калькування або міжкультурний перехід між мовами. Один з прикладів - بينها الثلج اذاب - покращення стосунків [43, с. 904].

5. Як і українська мова, арабська запозичила фразеологізми з багатьох виробничо-професійних виразів, які потім увійшли у звичайний дискурс. Наприклад, спорт (الكارت الأحمر «червона картка»); наука та

медицина (غسل المخ «промивання мізків») і військова сфера (ساعة الصفر «нульова година») [43, 906].

б. Розмовна мова, тобто діалекти: арабська мова запозичила багато фразеологізмів з розмовної мови, саботаж - الكلوب في كرسي [43, 907].

Можна побачити, що арабські фразеологізми в більшості мають багатий культурний фон. Розглянемо це на прикладі наступного фразеологізма:

عدس كف. Це цікава одиниця, яка безпосередньо перекладається як «жменя сочевиці». Ця фраза використовується для передачі ситуації, коли справжня причина якогось вчинку є збентеженою або ганебною. Історія походження фрази полягає в тому, що батько знаходить свою доньку таємно зустрічається з хлопцем на своєму сочевичному полі. Виявивши їх, хлопець тікає, прихопивши жменю сочевиці. Батько погрожує хлопцеві, який потім кричить селянам, що батько хоче вбити його за крадіжку сочевиці. Замість того, щоб розкрити справжню причину, що було б ще незручніше, батько дозволяє селянам повірити в брехню. По суті, той, хто знає правду, зрозуміє і промовчить, а той, хто правди не знає, скаже: «За жменю сочевиці його вбити збирався».

Арабські фразеологізми мають різноманітні джерела походження, які відображають багатство та різноманітність арабської культури, історії та традицій. Вони надають мові глибину, багатство та виразність, допомагаючи відтворити образи, емоції та ідеї, які можуть бути складними для висловлення за допомогою простих слів. Від коріння у Корані, хадісах, класичній арабській поезії та прозі до міфології, фольклору, історичних подій та природних явищ – джерела арабських фразеологізмів є різноманітними та багатогранними.

Це важливо знати та розуміти для тих, хто навчається арабської мови або хоче краще зрозуміти арабську культуру. Вивчення арабських фразеологізмів та їх джерел не лише збагачує мовні навички, але й допомагає зануритись у світ

арабської культури, відкриваючи іншим аспекти традицій, цінностей та світогляду, які відображаються в мові.

Загалом, арабські фразеологізми є важливою складовою арабської мови і вивчення їх джерел, значень та використання може допомогти краще зрозуміти арабський світ, а також розвивати глибше розуміння того, як мова відображає і формує культурні особливості, ідеї та цінності.

2.2. Структурно-семантичні особливості арабських фразеологізмів

Фразеологізми можуть мати різні семантичні структури, що впливають на їхню формальну поведінку, включаючи лексичну і синтаксичну варіативність. Дослідження семантичної структури фразеологізмів може допомогти зрозуміти їх дискурсивні функції.

Для нашого дослідження ми обрали різні фразеологічні одиниці з елементами кольорів, частин тіла, тварин, емоційною складовою з кількох словників [37, 40, 41]:

1. خبر أسود

Значення: "Погана новина" або "чорна новина".

Вживання: Чорний колір тут асоціюється з поганими новинами, що відображає культурне використання кольорів для вираження емоцій.

2. سود وجهه

Значення: "Затьмарити обличчя" або "осоромити себе".

Вживання: Вираз відображає значення гідності та честі в арабській культурі. Загальний сенс фразеологізму відноситься до ситуації, коли людина принижує свою власну честь або репутацію.

3. يبيض الوجه

Значення: "Зрадіти" або "відстояти свою честь".

Вживання: Фразеологізм використовує колір білий для позитивного асоціативного поля, що включає радість або захист власної честі.

4. هو أبيض القلب

Значення: "Мати біле серце" або "чисті наміри".

Вживання: Вираз використовує білий колір для опису чистоти або невинності особи.

5. أعط الضوء الأخضر

Значення: "Дати зелене світло", що означає дозвіл на щось.

Вживання: Фразеологізм використовує асоціацію зеленого кольору з дозволом, що є поширеним у багатьох культурах.

6. كلها مية على وجه البحر

Значення: "Це все крапля у морі". Фразеологізм використовується для опису ситуації, коли щось незначне чи неважливе в порівнянні з більшою проблемою або ситуацією.

7. الدجاجة السوداء تضع البيضة البيضاء

Значення: Чорна курка відкладає біле яйце. Незалежно від зовнішнього вигляду, внутрішні якості можуть бути зовсім іншими.

Вживання: Використовується в контекстах, де потрібно підкреслити, що зовнішній вигляд часто не відображає внутрішньої сутності.

8. في كل قطيع نعجة سوداء

Значення: В кожному стаді є чорна вівця. В будь-якій групі завжди є особа, яка відрізняється від інших.

Вживання: Використовується в контекстах, коли хочуть підкреслити наявність відмінності в групі.

9. فرش له البساط الأحمر

Значення: Розстелити червоний килим. Забезпечити когось особливим та розкішним прийомом.

Вживання: Зазвичай використовується, коли хтось отримує привілейований або особливий трактування.

10. بطاقة حمراء

Значення: У футболі, це означає вигнання гравця з поля за серйозне порушення. У фігуральному значенні, це може означати сувору критику або відхилення.

Вживання: Зазвичай використовується в контексті спорту, але також може вживатися в інших контекстах.

استحقت روسيا بطاقة حمراء عقاباً لها على العنف المتطرف غير اللائق الذي مارسته بتدخلها العسكري في جورجيا.

Росія отримала червону картку за надзвичайне насильство її військового втручання в Грузію.

11. الصحافة الصفراء

Значення: Жовта преса. Термін відноситься до типу журналістики, який акцентує увагу на сенсаційних, емоційно-завантажених темах, віддаючи перевагу їм над важливими суспільними проблемами.

Вживання: Використовується в контексті медіа та журналістики.

12. أكذوبة بيضاء

Значення: Біла брехня. Брехня, сказана з добрими намірами, щоб не образити або не зробити шкоди.

Вживання: Використовується в контекстах, коли люди говорять неправду, але з добрими намірами.

13. ابتسامة صفراء

Значення: Жовта посмішка. Це може означати фальшиву або нещиру посмішку.

Вживання: Зазвичай використовується в контекстах, коли люди усміхаються, але не є щасливими.

14. غاب القط، العب يا فأر

Значення: Коли kota немає, грають миші.

Вживання: Зазвичай використовується в контекстах, коли відсутність контролю або нагляду приводить до безладу або до того, що люди роблять те, що хочуть.

15. إحذر الكلب الصامت والماء الراكد

Значення: Вираз використовується для попередження про потенційну небезпеку, яка може виникнути від зовнішньо спокійних або пасивних обставин. Остерігайся тихої собаки та стоячої води.

Вживання: Зазвичай використовується в контекстах, коли людина або ситуація здаються спокійними, але можуть бути потенційно небезпечними.

16. لكل كلب يومه

Значення: Вираз використовується для опису ситуації, коли кожна особа зіткнеться зі своїм випробуванням або карою. Кожній собаці прийде її день.

Вживання: Зазвичай використовується для підбадьорення.

17. ركب ذنب البعير

Значення: Їхати на хвості верблюда

Вживання: фразеологізм використовується, коли людина стає покірною, готова з чимось змиритися.

18. وضع يده على قلبه

Значення: Поклав руку на серце.

Використання: для показу щирості та чесності.

جمدت يده .19

Значення: використовується для опису скнари, скупкої людини.

Вживання: у цьому фразеологізмі фраза використовується метафорично для позначення того, хто є скупим або скупим. Ця метафорична асоціація, можливо, походить від ідеї, що коли людина не бажає давати щось, ми можемо розглянути це як міцне тримання за щось (гроші, наприклад) задерев'янілою або замерзлою рукою.

أمسك الثور من قرنيه .20

Значення: схопити бика за роги - впоратися зі складною ситуацією.

Вживання: для опису міцної людини. Бик - це тварина, що характеризується люттю, а те, що людина вміє триматися за роги, свідчить про її силу, мужність і сміливість.

نفخ في رماد .21

Значення: дути на попіл, робити щось дарма.

Використання: використовується при вказуванні на зусилля, які докладаються дарма, коли виконується марна робота. В основі закладена метафора.

بلع الطعم .22

Значення: проковтнути наживку, бути обманутим.

Використання: цей фразеологізм може використовуватись в різних контекстах для вказівки на те, що людина повірила в неправду.

Арабські фразеологізми, подібно до фразеологізмів інших мов, характеризуються певною застиглістю, адже це те, що відрізняє їх від решти виразів. Зміна компонентів фразеологічних одиниць може призвести до втрати

їхнього первісного значення. В той же час, це не означає, що вони абсолютно незмінні.

Наприклад, у фразеологізмі **سود وجهه** ми не можемо замінити жодний елемент, адже тоді фразеологізм втратив/змінив би своє значення.

Проте існують ситуації, коли можливі деякі зміни в структурі фразеологізму, що пов'язано з необхідністю відмінити дієслова відповідно до числа та особи підмета або можна підібрати синонімічний іменник/дієслово, що не вплине на значення фразеологізму (таке правило не діє на прийменники) - **السجادة الحمراء البساط الأحمر**

Можемо сказати, що ці ідіоми відображають багатий культурно-історичний контекст арабської мови. Вони часто використовують яскраві й конкретні образи, взяті з повсякденного життя, природи та традиційної культури.

Крім того, ці ідіоми показують, що метафора є ключовим прийомом в арабських ідіоматичних виразах, як і в багатьох інших мовах. З точки зору структури, ці ідіоми мають досить простий синтаксис із чіткими підметом і дієсловом.

У більшості випадків арабські фразеологізми складаються з двох основних частин мови: іменників та дієслів. Часто вони представляють собою комбінацію іменника та прикметника або іменника та дієслова:

Іменник + Прикметник: Ця структура дуже поширена. Приклади: «**خبر أسود**» (чорна новина), «**البساط الأحمر**» (червоний килим).

Дієслово + Іменник: Ця структура також зустрічається часто. Приклади: «**وجهه سود**» (затямарити обличчя), «**يبيض الوجه**» (зробити обличчя білим).

Іменник + Іменник: Ця структура менш поширена. Приклад: «**قرة العين**» - зіниця ока.

Ми можемо побачити наявність метонімії та метафори. Метонімія — це когнітивний і лінгвістичний процес, за допомогою якого ми використовуємо одне для позначення іншого. Метонімія часто передбачає використання простого або конкретного поняття для позначення чогось більш складного, більш абстрактного або навіть делікатного. Метонімічне мислення надзвичайно поширене.

Метонімію часто обговорюють у зв'язку з метафорою, але це два істотно різні тропи. Тоді як метафора зазвичай передбачає певне порівняння між значною мірою непов'язаними сутностями (або сутностями, які тлумачяться як непов'язані в цьому конкретному контексті), у метонімії зв'язок між терміном і його референтом зазвичай набагато тісніший [29, с.1].

Як ми бачимо, метафора та метонімія можуть взаємодіяти, створюючи основу для ідіоматичних виразів. Метонімія заснована на зв'язку між об'єктами у реальному світі, тоді як метафора заснована на уявному, абстрактному зв'язку. «Фразеологізми утворені на базі вільних словосполучень, бувають двох типів: метафоричні вживання вільних словосполучень, які ґрунтуються на асоціації за подібністю, і метонімічні, утворені на основі асоціації за зв'язком.» [16, с. 21]

Іншими словами, метафора виконує характеризуючу функцію і, отже, зосереджена переважно на позиції присудка, тоді як метонімія виконує ідентифікуючу функцію в реченні і, отже, зосереджена на позиції підмета та інших членів речення.

Більшість арабських фразеологізмів мають метафоричне значення, і вони зазвичай використовуються для вираження певних емоцій, ідей або ситуацій. Часто вони використовують кольори для вираження певних концепцій або емоцій. Наприклад, "أسود" (чорний) часто асоціюється з поганою новиною або негативними емоціями, а "أبيض" (білий) - з позитивними емоціями або чистими намірами. Це пов'язано з тим, що метафоричні фразеологізми дозволяють

виразити багато значень за допомогою одного словосполучення. У той же час, фразеологізми з метонімією в основі часто обмежені одним значенням і не дають можливостей для розширення семантики.

Як ми зазначали раніше, фразеологічні одиниці неможливо перекласти, виходячи лише з прямого значення його компонентів, тому їх необхідно вивчати та перевіряти їхнє значення в відповідних словниках. Арабські фразеологічні одиниці використовуються в різних стилях мовлення та на різних рівнях у арабомовних країнах.

Стандартна арабська: використовується в офіційних засобах масової інформації, релігійних текстах та наукових дослідженнях. Фразеологічні одиниці в класичному арабському мовленні часто мають коріння в Корані, хадісах або класичній арабській поезії.

Розмовна арабська: Це набір діалектів, що використовуються в повсякденному спілкуванні в арабомовних країнах. Фразеологічні одиниці в розмовних діалектах часто є народними прислів'ями або висловами, що відображають культурні особливості регіону.

Приклад (єгипетський діалект): " الزبادي في ينفخ الشوربة من يتلسع اللي " - "хто обпікся на супі, той дме на йогурт", аналогічно українському "обпікшись на молоці, будеш дути на воду".

Соціальні мережі та інтернет-спілкування: У віртуальному спілкуванні арабські фразеологічні одиниці можуть бути адаптовані або скорочені для полегшення спілкування та висловлення емоцій. Вони можуть включати сленг, меми та інтернет-жаргон, а також комбінації класичних арабських виразів і розмовних діалектів. Приклад: " طار عقله " - "його розум полетів", що означає, що хтось вчинив щось дивне або нерозумне.

Художній стиль: У літературі, театрі та кіно арабські фразеологічні одиниці можуть використовуватися для створення образів, передачі емоцій або

підкреслення характеристик персонажів. Вони можуть бути використані в класичному арабському стилі або діалектах, в залежності від контексту та аудиторії.

Приклад: " المسكوب اللبن على تبكي لا " - "не плач над розлитим молоком", що означає, що не варто сумувати про те, що вже сталося і неможливо змінити.

2.3. Спільні та відмінні ознаки арабських та українських фразеологізмів

Арабські та українські фразеологічні одиниці мають певні спільні структурно-семантичні ознаки, але також мають відмінності, пов'язані з їхніми культурними та мовними особливостями.

Існує велика подібність між українськими та арабськими фразеологічними одиницями як за формою так і за змістом у тих випадках, коли компонентами в них є частини тіла людини (фразеологізми з соматичними компонентами).

Звісно, існують відмінності між українськими та арабськими одиницями. Буває іноді, що в арабській мові немає подібного варіанту, наприклад, фразеологізми "без царя в голові", "як чорт ладану" не мають аналога в арабській мові, тому що компонентами цих фразеологічних одиниць є реалії народу.

В арабській мові існує також велика група фразеологізмів, аналогів яким немає в українській мові, але зміст яких можна передати описово. Найчастіше до арабських фразеологічних одиниць, які не мають смислових аналогів в українській мові, відносяться ті фразеологічні одиниці, до структури яких входять суто арабські реалії, як наприклад, "сліпий на весіллі" - الاطرش في الزفة.

Спільні ознаки:

Структура: Як арабські, так і українські фразеологічні одиниці складаються з двох або більше слів, які вживаються разом і мають непрозоре значення.

Неподільність: У обох мовах фразеологічні одиниці вважаються стійкими виразами, і зміна одного зі слів може привести до втрати цілісності або зміни значення фразеологізму.

Семантика: Арабські та українські фразеологічні одиниці мають непрозоре значення, яке не можна вивести зі значень окремих слів. Їх значення можуть бути засновані на культурних, історичних або інших специфічних контекстах.

Метафоричність: більшість фразеологізмів в обох мовах використовують метафору для вираження певних концептів або ідей.

Відмінності:

Культурні особливості: Арабські та українські фразеологізми відображають культурні особливості кожної мови та народу. Наприклад, арабські фразеологічні одиниці часто мають корені в ісламській традиції, Корані та хадісах, тоді як українські фразеологізми можуть відображати народні вірування, історію та культурні образи.

Мовні особливості: Арабська мова належить до афразійської мовної родини, а українська мова належить до слов'янської групи індоєвропейської мовної родини. Це відображається в мовних особливостях фразеологічних одиниць, таких як граматична структура, порядок слів, відмінки та фонетика. Таким чином, арабські та українські фразеологічні одиниці можуть відрізнятися за своєю мовною структурою.

Запозичення: Українська мова має значну кількість фразеологічних одиниць, запозичених з інших слов'янських мов, таких як російська, польська та чеська, а також з латинської, французької та німецької мов. Арабська мова

також має фразеологічні одиниці, запозичені з інших мов, таких як перська, турецька та інші афразійські мови. У кожному випадку фразеологічні одиниці можуть відображати вплив інших мов і культур на арабську та українську мови.

Тематика: Тематика фразеологічних одиниць може відрізнятися між арабською та українською мовами через різницю в культурних, історичних та географічних контекстах. Наприклад, українські фразеологізми можуть мати більше тематик, пов'язаних з сільським господарством, природою та народними віруваннями, тоді як арабські фразеологізми можуть мати більше тематик, пов'язаних з пустелею, халіфами та ісламськими традиціями.

Ступінь формальності: Арабська мова має відмінності між сучасною стандартною арабською та різними діалектами, що використовуються в повсякденному спілкуванні. Фразеологічні одиниці у сучасній стандартній арабській мові можуть мати більш формальний характер, тоді як фразеологічні одиниці в діалектах можуть мати більш розмовний характер. Українська мова також має різні стилі мовлення, від формального до розмовного, але відмінність між стандартною мовою та діалектами може бути менш вираженою, ніж у арабській мові. Таким чином, рівень формальності фразеологічних одиниць може відрізнятися між арабською та українською мовами.

Стійкість фразеологічних одиниць: В арабській мові, як і в українській мові, стійкість фразеологічних одиниць може варіюватися. Проте арабська мова може мати більше стійких фразеологічних одиниць, які використовуються у звичайному мовленні через значний вплив Корану та хадісів на мову та культуру арабського світу. Українська мова може мати більше гнучкості в оформленні фразеологічних одиниць, хоча деякі фразеологізми також можуть бути стійкими виразами.

Висновки до другого розділу

Отже, фразеологізми можуть мати різні семантичні структури, що впливають на їх формальну поведінку, включаючи лексичну і синтаксичну

варіативність. фразеологічні одиниці отримують додаткове значення в результаті впливу різних суспільних процесів. Первинне значення виразу може бути повністю втрачено, коли фразеологізми перетворюються на вид вторинної номінації. Арабські фразеологізми мають різні джерела походження, дослідження яких допомагає краще розуміти їхню семантику: вони походять з релігійних текстів, класичної літератури, фольклору та виникають на основі історичних подій. Вивчення арабських фразеологізмів не лише збагачує мовлення та культурне розуміння арабської культури, але й допомагає зануритись у світ традицій, цінностей та світогляду, які відображаються в мові. арабські фразеологізми часто використовуються для метафоричного вираження ідей. Вони можуть бути використані для вираження складних концепцій або почуттів у спрощеній формі

Фразеологічні одиниці української та арабської мов мають спільну структуру, неподільність та метафоричну природу. Зміна одного з компонент служить приводом для зміни значення фразеологізму. Важливо відзначити, що фразеологічні одиниці обох мов мають непрозоре значення, яке не можна вивести з окремих слів. Вивчення цих фразеологізмів допомагає розширити лексичний запас та використовувати мову більш точно й виразно.

Загалом, фразеологія є важливим інструментом вивчення мови та розуміння культурних та історичних аспектів народів. Вона сприяє покращенню комунікації, збагачує мовлення та відображає багатогранність світу через мовні конструкції, які мають глибокий зміст і значення.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідження фразеології є ключовим елементом в глибокому розумінні будь-якої мови, особливо такої багатой як арабська. Мова є відображенням культури, історії, та ментальності народу, і фразеологізми в цьому контексті є невід'ємною частиною мови. Ця робота була спрямована на вивчення структурних та семантичних особливостей фразеологізмів у сучасній арабській мові.

Фразеологія як наукова дисципліна має важливість, що не підлягає сумніву. Не дивлячись на складність та непередбачуваність фразеологічних одиниць, вони відіграють значущу роль в мовленні. Вони використовуються для того, щоб зробити мовлення більш експресивним, барвистим та емоційно-насиченим. Дослідження основних підходів до класифікації фразеологічних одиниць дозволило виявити різноманітність та гнучкість цієї мовної категорії.

Аналіз арабських фразеологізмів показав їхню важливість у структурі мови. Фразеологізми в арабській мові відображають особливості культури, релігії та життєвого досвіду арабського народу. Вони є частиною їхнього щоденного життя та спілкування.

У нашій роботі ми дослідили різноманітність структурних та семантичних особливостей арабських фразеологізмів. Вони можуть бути побудовані на основі різних частин мови, включаючи іменники, прикметники, дієслова, прийменники і так далі. Вони можуть включати різноманітні фігури мовлення, такі як метафори та метонімії, що робить їх більш барвистими та виразними.

В арабській мові присутні різні типи фразеологічних одиниць, включаючи фразеологічні сполучення, фразеологічні єдності, фразеологічні синоніми, тощо. Вони використовуються в різних контекстах та ситуаціях, демонструючи величезну гнучкість мови.

Стосовно вживання арабських фразеологізмів у мовленні, вони є невід'ємною частиною щоденного спілкування. Вони дозволяють людям виразити свої думки та почуття більш точно, зрозуміло та ефективно.

Варто відмітити, що арабські фразеологізми мають історичні корені та культурні особливості, які відрізняють їх від фразеологізмів інших мов. Проте, вони також можуть мати спільні риси з фразеологізмами інших мов, таких як українська. Наприклад, в обох мовах фразеологізми можуть включати метафоричні вирази, що використовуються для опису певних ситуацій або досвідів.

В цілому, ми переконалися у важливості фразеології як наукової дисципліни та її ролі у вивченні та розумінні мов. Майбутні дослідження можуть дослідити інші аспекти арабських фразеологізмів, включаючи їхнє використання в різних жанрах (наприклад, в літературі, поезії, драматургії) і їхню роль у соціальних і культурних процесах.

Крім того, можливе дослідження взаємодії між фразеологізмами та іншими лінгвістичними явищами, такими як пряме і переносне значення, конотації, денотації, стилістичні особливості тощо.

Аналіз арабських фразеологізмів в рамках цього дослідження підтверджує важливість фразеологічних одиниць у структурі мови. Вони відображають культурні, історичні та соціальні реалії, що формують досвіди та переживання людей, які ними користуються. Одночасно фразеологізми в арабській мові продемонстрували велику креативність у створенні мовних образів, що вражають своєю виразністю та емоційною силою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ахматова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва: «Советская энциклопедия», 1966. 608 с.
2. Баран Я., Зимомря М. Теоретичні основи фразеології. Ужгород, 1999. 176 с.
3. Бекиров Р. А. Лексико-семантические особенности глагольных фразеологизмов арабского языка. С. 67–69.
4. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. 1977. 312 с.
5. Власенко Л. В., Тригуб І. П. Фразеологічні одиниці та їх класифікація. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2019. Т. 3, № 39. С. 10–12.
6. Горчинська Л. В. Фразеологізми української та арабської мов. спільне та відмінне.
7. Денисова А. С. 22. Денисова А. С. Семантика та структура фразеологізмів на позначення відчуттів людини. Вісник Запорізького національного університету. 2015. Т. 1. С. 365–368.
8. Ефимов А. Стилистика художественной речи. 1961.
9. Задко Т. П. Збереження стилістичних функцій арабських фразеологізмів під час їх перекладу українською мовою. Науковий вісник. 2016. Т. 1, № 5. С. 120–123.
10. Задко Т. П. Переклад арабських фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Львівський філологічний часопис. 2018. № 3. С. 96–100.
11. Закиров Р. Р. Структурно-грамматические особенности глагольных фразеологических единиц Корана. Вестник ТГГПУ. 2010. С. 5.
12. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. 2-ге вид. Київ : Акад., 2007. 624 с.
13. Коціпак М. М. Структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць. Філологічні трактати. 2010. № 1. С. 52–56.

14. Ктитарова Н. К. Загальне мовознавство. Дніпро, 2009. 130 с.
15. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка. 2-ге вид. Москва, 1972. 278 с.
16. Соболевська О. Українські фраземи й особливості їх творення. Львів : Малий вид. центр, 2014. 44 с.
17. Соловейова О. А. Типи міжмовних співвідношень фразеологічних одиниць на позначення концептів добро-зло сучасних арабської і української мов. № 29. С. 191–193.
18. Ужченко В. Д. Народження і життя фразеологізму. Київ : Рад. шк., 1988. 279 с.
19. Шанский Н. Фразеология современного русского языка: специальная литература. Санкт-Петербург, 1996. 192 с.
20. Шанский Н. Шанский Фразеология современного русского языка. 1996. 192 с.
21. Abdou A. Arabic idioms: a corpus-based study. London : Routledge, 2012. 165 p.
22. Al-Amoudi K. The conceptual structure of 'hand' idioms in arabic. The internet journal of language, culture and society.
23. Alotaibi W. J. Colour idioms in english and arabic: their meaning and colour associations. European journal of english language teaching. 2020. Vol. 5, no. 2. P. 97–108.
24. Alqaed M. A. Perceptions on L2 lexical collocation translation with a focus on english-arabic. Journal of education and practice. 2017. Vol. 8, no. 6. P. 128–131.
25. Al-Wahy A. S. Lexical variation in arabic phraseological units calqued from english: an explanatory approach. TEXTUAL TURNINGS journal of english and comparative studies. 2019. No. 1. P. 275–299.
26. Bahumaid S. Strategies of translating idioms in English-Arabic dictionaries. International journal of arabic-english studies. 2010. No. 10. P. 101–125.

27. Bally C. *Traité de stylistique française*. Paris, 1909. 331 p.
28. Cruse D. A. *Lexical semantics*. Cambridge : Cambridge University Press., 1986. 252 p.
29. Littlemore J. *Metonymy. hidden shortcuts in language, thought and communication*. Cambridge : Cambridge university press, 2018. 239 p.
30. Metwally A. A. The impact of collocational competence on translation quality: literature review. *AWEJ for translation & literary studies*. 2023. Vol. 7, no. 1. P. 175–186.
31. Moussa M. S. *A dictionary of idiomatic expressions in written arabic*. New York : American University in Cairo press, 2014.
32. Nilufar N. Semantic and structural features of phraseological units. *Journal of innovations in social sciences*. 2021. Vol. 1, no. 1. P. 67–70.
33. Nofal K. H. Collocations in english and arabic: a comparative study. *English language and literature studies*. 2012. Vol. 2, no. 2. P. 75–93.
34. *Phraseologie/phraseology*. 2-ге вид. 2008. URL: https://www.perlego.com/book/1157157/phraseologie-phraseology-volume-2-pdf?queryID=a41ec84c8a5297e8b5b36e501a51c305&index=prod_BOOKS&gridPosition=1 (дата звернення: 26.03.2023).
35. Pulman S. The recognition and interpretation of idioms. *Idioms: processing, structure, and interpretation*. New York, 1993. P. 249–270.
36. Shaheed H. H. Idioms in arabic and english: diversities and symmetries. *World Bulletin of Social Sciences*. 2022. Vol. 10. P. 22.
37. Yükseli A. *İngilizce-türkçe arapça sözlük (atasözleri ve deyimler)*. Ankara, 1993. 98 p.

38. أسابع س. ثنائية اللغة والثقافة "في ترجمة التعبيرات الاصطلاحية". مجلة الحكمة للدراسات الأدبية

واللغوية. 2017. T. 5, № 9. C. 111–122.

39. خطاب حياة ح. ترجمة التعبيرات الاصطلاحية في النص الأدبي. 2021. T. 6, № 8.

40. داود م. م. المعجم الموسوعي للتعبير في اللغة العربية. القاهرة. 2014. 528 c.

41. داود م. م. معجم التعبير الصطالحي في العربية المعاصرة. القاهرة : دار غريب للطباعة والنشر. c. 690. 2003 ,

42. دايج ج. ف. التعبير الصطالحي في اللغة العالمية. 2014. T. 6, № 24. C. 227–236.

43. فايد و. بعض صور التعبيرات الصطالحية في العربية المعاصرة.

44. قنبر م. أ. التعبيرات الصطالحية في تقارير قناة الجزيرة الإخبارية دراسة في البنية و الدالة .

2021. № 9.